

FUZÛLÎ'NİN "DEDİM DEDİ" REDİFLİ MÜSEDDESİNDE PİTORESK ANLATIM VE ÂŞİK VE MAŞÛK PROFİLİ

Prof. Dr. İ. Çetin DERDİYOK

- Çukurova Üniversitesi Öğretim Üyesi / Adana / TÜRKİYE -

Türk edebiyatının büyük şairi, Fuzûlî'nin Habîbî'ye nazire olarak yazdığı "dedim dedi" redifli müseddesi, araştırmacılarca zaman zaman incelenmiş bir şiiirdir. Hatta "dedim-dedi" redifi nedeniyle bilhassa edebiyat ve dil araştırmacılarının konusu olmuştur (Batislâm 2000: 201-210; 2007: 60-67; 2008: 59-71; Yüceol Özezen 2009: 163). Bu tür araştırmaların sürmesinin dil ve kültürümüz bakımından yararlı olacağını düşünüyoruz.

Fuzûlî, bu şiiirinde, sevgilinin ve âşığın durumunu adeta resim yapar gibi pitoresk bir anlatımla ortaya koyuyor. Şair, sevgilinin ve sevenin konumlarını tablolar hâlinde veriyor; duygularını, sözle resim yapar gibi anlatıyor. Bu anlatım, aslında büyük bir gözlem yeteneği gerektiren, araştırmacıların pitoresk dedikleri duygu ve düşüncelerin daha güzel ve etkili bir biçimde anlatılmasını sağlayan "resimsi" anlatım tarzıdır.

Tanzimat ve Servet-i Fünûn dönemi şairleri, bu anlatım tarzını Batı'dan öğrenmeye çalışmışlardır (Kaplan 1976: 392-393). Oysa Fuzûlî, Bâkî gibi eski Türk edebiyatı şairlerinin şiiirlerinde de pitoresk denilen resimsi anlatım tarzı görülür. Fuzûlî'deki pitoresk anlatım o kadar etkileyicidir ki "Gül Kasidesi"ni inceleyen Tunca Kortantamer, Fuzûlî'nin gül bahçesine âdeta bir kamera tuttuğunu yazar (Kortantamer 1993: 418).

Fuzûlî'nin Habîbî'ye nazire olarak yazdığı müseddesinde de bu pitoresk anlatım tarzı her zaman dikkatimizi çekmiştir. Cenap Şahabettin'in Paris'te edebiyat dersi aldığı Gaulois gazetesi yazarlarından Charles Brevet'ten öğrendiğini belirttiği, ilkeri ve sınırları belirli pitoresk anlatım, edebiyatımızda ilk kez yine Cenap Şahabettin tarafından uygulanmıştır (Kaplan 1976: 393).

Fuzûlî'nin şiiri elbette bu ilkelere göre yazılmamıştır, fakat şairimiz gerek kompozisyonun gerekse görselliğin anlatımdaki etkisinin farkındadır ve bunu şiirinde büyük bir ustalıklı göstermektedir. Bu nedenle incelememizde müseddesteki resimsi anlatımı görmeye ve belirlemeye çalışacağız. Metni sağlıklı bir biçimde değerlendirmek amacıyla müseddesin bentlerini, önce nesre ve günümüz Türkçesine çevireceğiz, daha sonra beyitlere anlam vereceğiz, en sonunda pitoresk özellikleri ve âşık ile maşûkun durumlarını belirlemeye çalışacağız.

MÜSEDDES

1

Mef 'ü lü Fâ 'ı lā tü Me fā 'ı lü Fâ 'ı lün

Dün sâye şaldı başuma bir serv-i ser-bülend
Kim kaddi dil-rübâ idi refârî dil-pesend
Güftâre geldi nâ-geh açup lâ'î-i nüş-ḥand
Bir piste gördüm anda döker rîze rîze kand
Şordum meger bu dürc-i dehendür didüm didi
Yoh yoh devâ-yı derd-i nihānuñ durur senüñ

Sözcükler :

Sâye şalmaq (F, T) : Gölge etmek, gölge vermek; *mec.* İlgilenmek, korumak.

Serv-i ser-bülend (F) : Başu yükseklerde olan uzun servi ağacı; *mec.* Uzun boy-
lu sevgili.

Kaddi dil-rübâ (F, T) : Güzel endamlı boyu olan; boyu hoş sevgili.

Refârî dil-pesend (F, T) : Yürüyüşü nazlı, edalı olan; gönül çelici yürüyüş.

Güftâre gelmek (F, T) : Dile gelmek, konuşmak.

Nâ-geh (F) : Birden, aniden, ansızın.

Lâ'î (A) : Kırmızı, al renkli daha çok Bedehşan'da çıkan süs taşı; *mec.* Sevgili-
nin al renkli dudağı.

Nüş-ḥand (F) : Tatlı gülüş, gülüşü şirin, hoş olan.

Lâ'î-i nüş-ḥand (A, F) : Sevgilinin şirin gülüşlü al dudağı.

Piste (F) : Fıstık.

Rîze (F) : Farsça "rihten" dökmek fiilinin "rîz" emir köküne "-e" eki getirilerek
türetilmiştir. "Döküntü, dökülmüş, saçılmış şey" anlamına gelir.

Rîze rîze (F) : Parça parça, küçük küçük, ufak ufak, az az.

Rîze rîze kand dökmek (F, A, T) : Küçük küçük şeker parçaları saçmak.

2

Egmiş hilâli üstine tarf-ı külâhını
Çok dil-şikestenüñ göge yetürmiş âhını
Zülfin dağıtdı gizledi ebr içre mâhını
Gördüm yüzinde halka-i zülf-i siyâhını
Ol piç ü tâbı çok ne resendür didüm didi
Devr-i ruhumda rişte-i cânüñ durur senüñ

Hilâl (A) : Yeni ay şekli, yeni ay;

Tarf (A) : Her hangi bir şeyin sonu, ucu, kenarı; göz ucu, gözün kenarı.

Tarf-i külâh (F) : Başlığın ucu, kenarı.

Dil-şikeste (F) : Gönlü kırık, kalbi kırılmış, küskün.

Âhını göge yetürmek (T) : Feryadını göklere ulaştırmak;

Zülfin dağıtmak (F, T) : Saçlarını savurmak; dağıtmak.

Mâhını ebr içre gizlemek (F, T) : Ayın buluta girmesi gibi, yüzünü örtüyle örtmek, gizlemek.

Halka-i zülf-i siyâh (A, F) : Siyah saçın halkaları, bukleleri.

Ol (EAT) : O.

Piç (F) : Büklüm, kıvrım, bukle.

Piç-i tâb (F) : Parlak, pırıltılı saç bukleleri.

Resen (F) : Halat, ip.

Devr (A) : Bir şeyin çevresinde dönüp durmak, devretmek; zaman, mevsim.

Devr-i ruh (A, F) : Yanağın, yüzün devri; yüz çevirme. Metinde bu deyimle “rak-kas veya rakkasenin oyun esnasında gerdan kırma gibi başını veya boynunu çevirmesi” kastedilmiş olabilir, diye düşünüyoruz.

Rişte-i cân (F) : Can ipliği; gönül bağı, sevgi, aşk.

Tarf-ı külâhını hilâl üstüne egmiş; çok dil-şikestenüñ âhını göge yetürmüş; zülfin dağıtdı, mâhını ebr içre gizledi; halka-i zülf-i siyâhını yüzünde gördüm; “Ol piç ü tâbı çok ne resendür?” didüm; “Devr-i ruhumda senüñ rişte-i cânüñ durur” didi.

Başlığının ucunu hilale benzeyen kaşlarının üstüne egmiş; pek çok gönlü kırık aşığı ağlatıp inletmiş, feryatlarını göge yükseltmiş sevgili, ayın buluta girmesi gibi yüzünü, dağılık kara saçlarının içine sakladı; kara saçlarının halkalarını yüzünde görünce “Kıvrım ve büklümleri ne kadar çok! Bu ne ipidir?” diye sordum; “Yüzümün devrinde senin canının ipidir” dedi.

Ruḥ (F) : Yanak.

Şem'-i ruḥ (A, F) : Yanağının parlıtısı, yüzünün aydınlığı.

Çerāğ (F) : Mum ve lamba gibi ışık veren nesne, Arapça meş'ale. Cıra, çerāğ sözcüğünün değışmiş biçimidir.

Gün çerāğı (A, F) : Gün ışığı, dünyayı aydınlatan ışık, güneş.

Şalmağ (T) : Bir şeyi serbest bırakmak vermek.

Şikest (F) : Kırılmış, kırık.

Şikest şalmağ (F, T) : "Şikest yâften" anlamında, hezimete uğratmak, yenmek, mağlup etmek (Sâlehpur 1990: 689).

Serv-kaḍ (F) : Servi boyu, servi gibi uzun boylu.

Gül budağı (F, T) : Gül ağacı, gül fidanı.

Dün (T) : Gece.

Serv (F) : İnce uzun boylu bir ağaç cinsi olan servi, selvi.

Tek (T) : Gibi.

Serv tek (F, T) : Servi gibi.

Kaḍem başanda (A, T) : Ayak bastığında, geldiğinde.

Göz bulağı (T) : Göz pınarı; gözyaşının çıktığı yer.

Bir nice (T) : Pek çok sayıda.

Ḥār (F) : Diken, metinde kirpiğe benzediğinden açık istiare yapılarak kirpik yerine kullanılmıştır.

Elem irmek (A, T.) : Acı, ıstırap çekmek; üzüntü bulmak.

Gül bergi (F, T. Tamlama) : Gül yaprağı, *mec.* Sevgilinin güle benzeyen yüzü.

Müjgân (F, Müje'nin çoğulu) : Kirpikler.

Eşk-feşân (F) : Gözyaşı saçan, gözyaşı döken, ağlayan.

Şem'-i ruḥı, gün çerāğına fūrūğ virmiş; serv-kaḍı, gül budağına şikest şalmış; dün, serv tek göz bulağına kaḍem başanda; bir nice ḥârdan ayağına elem irmiş; "Gül bergine batan ne dikendür?" didüm; "Senüñ müjgân-ı çeşm-i eşk-feşânüñ durur" dedi.

Yüzünün ışığı, güneşe parlaklık vermiş; servi boyu, gül ağacının boyunu hükümsüz kılmış; dün, servi gibi göz pınarına ayak basınca, dikenler, ayağına incitmiş; "Gül yaprağına batan ne dikenidir?" dedim. "Senin gözyaşı saçan gözünün kirpikleridir" dedi.

Bentte güneşin, kendi ışığını sevgilinin yanağından aldığı söylenerek mübalağa sanatı yapılmış, sevgilinin yüzünün aydınlığı övülmüştür. Ayrıca sevgilinin uzun

Üzre (T) : Üzere, üstüne.

Sünbül-i gîsû-yı müşg-bâr (F) : Misk kokusu saçan saçının sünbülü; *mec.* Sevgilinin şekil ve koku yönüyle sünbüle benzeyen saçları.

Yağmak (T) : Kına, yakı ve benzeri şeyleri koymak, sürmek.

Ayağına yağmak (T) : Ayağına kına yakmak.

Nigâr (F) : Nakış, desen; kına gibi şeylerden el veya ayakta kalan izi (Salehpur 1990: 1148).

Gül-berg (F) : Gül yaprağı, gül çiçeği.

Tek (Teg, dek, teki, T) : Gibi, benzetme edatı.

Nigâr (F) : Nakış, nakşedilmiş, resim; *mec.* Güzel yüzlü sevgili.

Nesrîn (F) : Yaban gülü, daha çok pembe beyaz renkte açan yaban gülü.

Reng-i lâle (F) : Lale rengi, lalenin al rengi.

Gamze (A) : Sevgilinin yan bakışı, süzgün bakış.

Hadeng (F) : Kayın ağacı; kayın ağacından yapılmış ok; *mec.* Sevgilinin ok gibi yaralayıcı bakışı.

Ol semen-'izâr, seyr ile bâğa güzer şaldı; faşl-ı nev-bahâr, envâc-ı zîb ü zînet ile gül üzre sünbül-i gîsû-yı müşg-bâr dökmüş; Nigâr, yine gül-berg tek ayağına yağmış; "Nesrîne reng-i lâle nedendür?" didüm; "Gamzem hadengi dökdüğü senün kanun durur" didi.

O yasemin yanaklı güzel, gül bahçesini dolaşmaya çıktı; ilkbahar mevsimi, çeşit çeşit güzellikleriyle gülün üstüne misk kokulu sünbül saçını dökmüş; sevgili, yine gül yaprağı gibi ayağına kına yakmış; yaban gülüne "Lale bu rengi nereden aldı?" diye sordum; "Oka benzer bakışlarımın döktüğü senin kanındır" diye cevap verdi.

Hasibe Mazıoğlu yayınında "Süzgün yan bakışımın döktüğü" sözlerinden "aşığın bakışından" anlamı çıkmaktadır. (Mazıoğlu 1986: 219) Bu ifadenin "Süzgün yan bakışımın döktüğü" şeklinde olması gerektiğini düşünüyoruz.

Metinde ilkbahar mevsiminde sevgili ve gül bahçesi tasvir ediliyor. Sevgilinin yanakları, yasemin yaprağı gibi aktır; ilkbahar mevsimi, sevgili gibi düşünülen gülü süslerle donatmış, sünbüle benzeyen misk kokulu saçlarını gülün üstüne dökmüştür. Ayrıca sevgilinin kına yakılmış ayağı, gül yaprağına benzetilmiştir. Kırmızı renkte olduğu için gül yaprağı sözüyle kına da kastedilmiş olabilir.

Ayrıca "nigâr, yine gül-berg tek ayağına yağmış" sözlerinde ayak, içinde kırmızı renkli şarap dolu kadeh gibi de düşünülebilir. Zaten lale, rengi ve şekli itibarıyla ayağa, yani kadehe benzer.

Veh : Vah, yazık.

Ṭurfe (A, Çoğulu Etrâf) : Nâziklik, yumuşaklık, hoşluk; görülmemiş, yeni şey.

Serv-i çemen (F) : Bahçe servisi.

Ne ṭurfe serv-i çemen (T, A, F) : Bu ne hoş bir bahçe servisi!; Bu ne endamlı servi; *mec.* Bu ne hoş, ne uzun boylu sevgili!

Manzûr (A) : Nazar edilen, görülen, bakılan; beğenilen, hoş görünümlü.

Dîde (F) : Göz, çeşm, ayn.

Nigerân (F) : Bakan, bakıcı, bakıveren, gören.

‘Îzârî üzre düşmiş mu‘anber selâsili, nice bî-şabr ü bî-dili âşüfte-hâl idüp; şekl ü şemâ‘ili ‘aqlumî vâlih eyledi; göz, kametüñ gördi; dil ü cân mâ‘ili oldı; “Veh bu ne ṭurfe serv-i çemendür?” didüm; “Senüñ manzûr-i dîde-i nigerânuñ durur” didi.

Yanağının üstüne düşmüş, zincir gibi örülmüş, anber kokulu saçı, pek çok aciz âşığı gözden düşürdü; bu endamlı görünüşü aklımı aldı; göz gördü, gönül sevdi; “Bu ne hoş, nadide bir bağ servisidir?” dedim; “Senin gizli gizli bakan gözlerinin güzeldir” dedi.

Burada sevgili, endamlı boyu, zincir gibi örülmüş, güzel kokulu saçları, yanakları üstüne dökülmüş bir halde resmediliyor. Bu kıyamet etkisi uyandıran görüntü karşısında âşığın aklı başından uçuyor; gönlü bu güzele akıp gidiyor.

Âşığın “Bu nasıl güzel bir boy bos?” sorusundan, sevgilinin “Senin gözünün beğenip sevdiğini” cevabından “sevilenden ziyade sevenin bakışının önemli olması” aklımıza geliyor. (Derdiyok 1997: 75-84) Mevlana’nın Mesnevisi’nde Leylâ’nın güzelliği yerine Mecnûn’un aşkının önemli olduğu 407 ve 408. beyitlerde şöyle anlatılıyor: “Halife, Leylâ’ya dedi ki: “Mecnûn’un perişan olmasına ve sapıtmasına sebep olan Leylâ sen misin?” Sen diğer güzellerden fazla bir şey değilsin. Leylâ cevap verdi ki: Sen mecnûn olmadığın için sus!” (Tahirü’l-Mevlevî 1963: 270). Mesnevi şerhinden aldığımız bu kısımda sevenin gözünün bakışının önemli olduğunu görüyoruz.

Bu duyguyu Türk halk şiirinin ünlü ozanı Âşık Veysel de “Güzelliğin on par’etmez / Şu bendeki aşk olmasa / Eğlenecek yer bulaman / Gönlümdeki aşk olmasa” (Şatıroğlu 1974: 99) sözleriyle anlatır.

Metinde sevgilinin al yanakları, güzel kokusu ve zincir gibi görüntüsüyle saçları, endamlı boyu övülüyor. Âşık da sevgiliyi kıyamet etkisi uyandıran bu görüntüyle hayal ediyor.

Seyl-i sirişküm, hâk-i kûyına revân oldu; cân, lâ'î-i leb ü güft u gûyına vâlih oldu; dil, dâm-ı silsile-i müşg-bûyına düşdi; ol lâhza kim gözüm zülf ü rûyına şataşdı; “Akreb, meh-i münîre vaţandır” didüm; “Vehm eyle kim senün hatarlı kırânun durur” didi.

Gözyaşı selim, sevgilinin yaşadığı yerin toprağına akıp gitti; ruhum, onun al dudaklarına ve çekiştirmelerine hayran oldu; gönül, misk kokulu saçının tuzağına düştü; gözüm, yüzünü ve saçlarını görür görmez, “Akrep, dolunaya vatan olmuş” dedim; “Senin tehlikeli burcundur; ondan sakın” dedi.

Sevgili kırmızı dudakları, insanları çekiştiren sözleriyle âşığı kendisine hayran ediyor. Gönül kuşuna tuzak olan misk kokulu, zincir gibi uzayan saçlarıyla sevgili yine resmediliyor. Şair ayrıca sevgilinin yüzünü aya, saçını gece karasına benzetererek resmi tamamlıyor.

Şair bu durumu, ayın akrep burcuna girmesine benzeterek anlatıyor. Sevgilinin saçları, ay gibi parlak yüzü üstüne dökülen, onu adeta saran bir akrebe benzetilmiştir. Bu görünüş, bize saçları yılanlardan oluşan Medusa’yı da hatırlatmaktadır. (Baylad 2005: 335)

Arapça “kırân” sözcüğü “Mukarenet, yakınlık, ayrı iki şeyin birleşmesi” anlamındadır, fakat burada “iki yıldızın bir burçta bulunması” anlamında kullanılmıştır. Kırân iki şekilde meydana gelir. Uğurlu yıldızların bir araya gelmesine “kırân-ı sa’deyn”, uğursuz sayılan yıldızların bir araya gelmesine de “kırân-ı nahseyn” denir. (Pala 1989: 293, 378) Padişah veya hükümdar olan kişiler uğurlu yıldız altında doğduklarından “sâhib-kırân-ı sa’deyn” olarak anılırlar.

Burada âşık, “sâhib-kırân-ı nahseyn” yani uğursuz yıldız altında bulunma durumundadır. Sevgili tehlikeyi “Vehm eyle ki senün hatarlı kırânundur” sözleriyle anlatır. Hasibe Mazıoğlu, akrebin zararlı bir hayvan olmasına dikkati çekerek, tehlikeyi âşığın daha çok acı çekeceğine, perişan olacağına bağlıyor. (Mazıoğlu 1986: 219)

Akreb burcu, husûf, gece, saç ilişkisi üzerinde Âmil Çelebioğlu’nun ayrıntılı bilgi veren bir makalesi vardır. Çelebioğlu’nun verdiği bilgiye göre “ay, akrep burcunda kırân durumunda olduğu zaman fitne kıtal ve cidal, yağmurlar artar; beylerde, yolcularda sıkıntılar ve üzüntüler çoğalır; yalan haberler yayılır vs.” (Çelebioğlu 1998: 578).

Bentte sevgilinin ay yüzü, gece gibi kara saç, al dudakları ve sözleri övülüyor. Âşık ise her zaman olduğu gibi sıkıntı ve ıstıraplarla karşı karşıyadır.

Ephem (F) : Dilsiz, sessiz, susmuş, suskun.

Eşk-i revân (F) : Akıp giden göz yaşı.

Dün şubh-dem ki lâle vü nesrin niķâb şalup; şabâ, gül çehresinden perde-i hicâb aldı; ol reşk-i âftâb, seyr ile gül-zâre çıkdı; güneş, lü'lü-i hoş-âb şebnem nişâr itdi; "Lü'lü' mi yoķsa dürr-i 'Aden'dür?" didüm; "Ephem Fuzulî! Senüñ eşk-i revânüñ durur" didi.

Dün sabah vakti lale ve yaban gülü yüzlerinin örtüsünü sıyrıp attı; sabah yeli de, gülün yüzünden ar perdesini kaldırdı; o güneşi kışkandıracak kadar parlak sevgili, gül bahçesine gezmeye çıktı; güneş, parlak inciler gibi çiğ taneleri saçtı; "İnci mi yoksa Aden incisi mi?" diye sordum; "Ey saf Fuzulî! Akıp giden senin gözyaşlarındır" diye cevap verdi.

Burada yine ilkbaharda bahçe ve güle benzeyen, güneşi kıskançlığımdan ağlatacak kadar güzel olan sevgili resmedilmektedir. Bahçede lale, yaban gülü, gül gibi çiçekler bütün güzelliğiyle açılmıştır. Hatta bahçeye güneş doğmuş, bitkilerin üstündeki çiğ taneleri, güneşin etkisiyle gözyaşı gibi akıp gitmiştir.

Bentte sevgilinin güzelliği, ilkbaharda bahçedeki güle, hatta şebnemleri akıtan güneşe benzetilerek anlatılıyor. Âşık, kendi durumunu da yine sevgiliye sorarak belirtiyor. Sevgili, bu akıp gidenlerin inci değil, âşığın kendi gözyaşları olduğunu belirtiyor. Buradan âşığın kendinden haberi olmayacak bir halde, yani mecnun gibi olduğunu anlıyoruz. Âşığın mecnun olmasının başlıca sebebi sevgilinin güzelliği ve ayrılık duygusudur.

Sonuç

Birinci bentte sevgilinin endamlı, gölgeli, uzun boyu; edalı yürüyüşü; tatlı gülüşü, şeker kutusuna benzeyen ağzı, fıstığa benzeyen kırmızı dudakları; şeker gibi tatlı sözleri insanın zihninde bir tablo oluşturacak şekilde anlatılıyor.

İkinci bentte kara saçları dağılmış, ay gibi yüzü kara buluta girmiş, raks eden bir güzel resmi çiziliyor. Hatta sevgilinin halka halka saçları sevgilinin canını alacak idam ipi gibi anlatılıyor. Yani burada rakkase ve idam mazmunu düşünülebilir.

Üçüncü bentte etrafı suyla çevrili, içinde çeşitli bitkiler, servi ve gülün de bulunduğu bir gül bahçesi resmi çiziliyor. Burada da bir vaha veya pınar başı mazmunu düşünülebilir. Aslında bu resmin kaynağı âşığın ağlayan gözüdür. Bu nedenle ağlayan göz mazmunu daha uygun gibi görünüyor.

Dördüncü bentte "yasemin, gül, sünbül, lale, güzel kokular, bağ, nev-bahâr" sözleriyle ilbahar mevsiminde bir çiçek bahçesi ve bu bahçede dolaşan ayakları kırnalı, yüzü ak bir güzel resmi çizilmektedir.

Mazıoğlu, Hasibe, (1986) Fuzulî ve Türkçe Divanı'ndan Seçmeler, KTB Yayınları, Ankara.

Onay, Ahmed Talât (1992), Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar (haz. Cemâl Kurnaz), TDV Yayınları, Ankara.

Pala, İskender (1989), Ansiklopedik Divan Sözlüğü, Akçağ Yayınları, Ankara.

Sâlehpur, Cemşid (1990), Farsça Türkçe Genel Sözlüğü, Lâle Yayınevi, Tebriz.

Şatıroğlu, Âşık Veysel (1974), Dostlar Beni Hatırlasın, Bütün Şiirleri, 4. Baskı, (Derleyen: Ümit Yaşar Ođuzcan) Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Tahirü'l-Mevlevî (1963), Mevlânâ Celaleddîn-i Rûmî, Mesnevi (Tercüme-Şerh eden: Tahirü'l-Mevlevî) Ahmed Said Matbaası, İstanbul.

Tarlan, Ali Nihat (1950), Fuzulî Divanı, MEB Yayınları, İstanbul.

Tarlan, Ali Nihat (1966), Ahmed Paşa Divanı, MEB Yayınları, İstanbul.

Tarlan, Ali Nihat (1997), Necati Beg Divanı, MEB Yayınları, İstanbul.

Yüceol Özezen, Muna (2009), De- Filinin Grameri, Karahan Yayınları, Adana.